

Andrej Dermek, SDB

Nalomenú trstinu nedolomí

Životopisné dáta

*27. 11. 1914, Unín; +22. 11. 2003, Pezinok

(Text je krátený, upravovaný a mierne doplnený zo životopisu, ktorý o donovi Dermekovi napísal don Peter Lukáčik, za čo mu patrí naša veľká vďaka!)

Andrej Dermek sa narodil ako najmladší zo štyroch bratov v rodine chudobného roľníka. Pokrstený bol v ten istý deň v Kaplnke sv. Barbory v Uníne. Ako trinásťročný nastúpil do saleziánskeho osemročného gymnázia v Šaštíne. 3. júla 1932, po ukončení piateho ročníka, bol prijatý do saleziánskeho noviciátu v Hronskom Svätom Beňadiku. Po ročnej príprave zložil 5. augusta 1933 prvé rehoľné sľuby v saleziánskej spoločnosti. Jeho rehoľná formácia pokračovala v saleziánskom študentáte vo Fryštáku pri Holešove na Morave. Andrej po jeho ukončení v roku 1935 začal ďalšiu formačnú fázu tirocínium, zvanú tiež asistencia. Bol určený tam, kde rástlo jeho saleziánske povolanie – do Šaštína. Asistencia sa vzťahovala nielen na školu, ale aj na výchovu; chlapcom mal pomáhať k

všestrannému rozvoju. V škole mu zverili vyučovanie nemčiny a gréčtiny. Na starosti mal aj vyučovanie spevu a hudobnej výchovy. Druhý rok asistencie prežil v Trnave. V roku 1938 ho predstavení poslali študovať teológiu na Pápežskú gregoriánsku univerzitu do Ríma. Onedlho vypukla 2. svetová vojna, ktorá jeho štúdiá v Ríme skomplikovala; musel ich dokončiť na teologickej fakulte v Bratislave. Bol zaradený do komunity v ústave na Miletičovej, kde popri štúdiách veľmi aktívne pracoval s mládežou v miestnom oratóriu (predovšetkým hudba, spev a divadlo). Dlhú cestu za kňazstvom završil 5. apríla 1942 kňazskou vysviackou v Šaštíne. Prijal ju z rúk trnavského svätiaceho biskupa Dr. Michala Buzalku. Primície slávil 27-ročný novokňaz don Andrej Dermek v neďalekej rodnej obci hneď na druhý deň na priestranstve pred kaplnkou, v ktorej bol pred rokmi pokrstený.

Prvé roky svojho kňazského života s menšími prestávkami prežil don Andrej v saleziánskom ústave na Miletičovej. Popri aktívnej mládežníckej pastorácii v oratóriu, kde okrem iného viedol chlapčenský spevácky zbor, sa mu v roku 1945 podarilo obhájiť dizertačnú prácu v odbore pastorálna teológia na tému *Don Bosco, vychovávateľ* a získať doktorát teológie. Na základe tejto skutočnosti bol poverený prednášaním Svätého písma na saleziánskej teologickej

škole najprv v Hronskom Svätom Beňadiku a od roku 1946 vo Svätom Kríži nad Hronom (dnešný Žiar nad Hronom). Avšak o polnoci 14. apríla 1950 sa – ako na celom Slovensku – aj vo Svätom Kríži nad Hronom začala dobre pripravená policajná akcia zameraná na zrušenie reholí. Všetkých zhromaždili do študovne, kde im prečítali vládne nariadenie, podľa ktorého sa rehoľníci zaoberali špionážou a vlastizradou. Preto dostali

hodinu na zbalenie toho najpotrebnejšieho, posadili ich do pripravených autobusov a previezli do sústreďovacieho tábora v Šaštíne a po niekoľkých dňoch ich previezli do bývalého kláštora redemptoristov v Podolínci. Ten už bol zmenený na koncentračný tábor, v ktorom bolo sústredených dohromady okolo 600 rehoľníkov. Koncom februára 1951 dona Dermeka navštívil v Podolínci študent filozofickej fakulty v Bratislave František Buzek. Priniesol mu odkaz od dona Titusa Zemana, že ak sa im podarí s donom Jozefom Paulíkom ujsť z tohto koncentračného tábora, don Zeman ich prevedie cez hranice do Rakúska. Na základe tejto výzvy ku koncu marca 1951 sa im podarilo utiecť. Všetko malo byť veľmi rýchle: v noci ujsť z Podolíncu a navečer už byť pri rieke Morave. No tento plán sa skomplikoval a posunul o niekoľko dní. Bola to práve tá neúspešná výprava, ktorú skoro celú pohraničiarci pochytili, a neskôr v monster procese odsúdili na dlhé tresty odňatia slobody. Väzeň Dermek opisuje proces vyšetrovania takto:

O 5.00 vstávanie, o 22.00 večierka. Konečne na posteli. Ale ruky na deku, nad hlavou svetlo. A to najdôležitejšie: vyšetrovanie sa konalo väčšinou len v noci. Ľahnete si okolo 22.00 a o hodinu či dve prídu po vás a treba ísť na vyšetrovanie. Trvá do druhej či tretej hodiny ráno a o 5.00 vstávať. Párkrát vám to spravia a potom už veľmi ťažko zaspíte. A potom budete tých sedemnást hodín merať celu, sedem metrov plus tri, nikdy vychádzka, k oknu sa nesmiete priblížiť. Vždy to isté, každú noc: vlastizrada, špionáž, zrada robotníckej triedy, medzinárodná sieť špiónov, teroristické akcie. Uvedomil som si celkove, že netreba použiť ani fyzické násilie a možno človeka utrápiť až po hranice ľudských možností.

Hlavný obvinený Titus Zeman dostal trest 25 rokov odňatia slobody, don Andrej Dermek bol odsúdený na 14 rokov odňatia slobody. V deň, keď zomrel Stalin, 5. marca 1953, bol don Dermek presunutý do Mírova na Morave. Svoj „trest“ si tu odpykávalo množstvo kňazov a

rehoľníkov, ba aj biskupov. Nachádzalo sa tam vyše sto kňazov z Čiech a Moravy a don Dermek to vnímal takto:

ŠtB z nás vytvorilo takú synodu, ako sa to nepodarilo ani samotnej Cirkvi: biskupi, kňazi, rehoľníci spolu vo dne v noci.

Po ročnom výkone trestu v Mírove bol don Dermek 27. júla 1954 preložený do tábora v oblasti Jáchymova, na úpäť Krušných hôr, blízko Karlových Varov. Väzni boli používaní ako lacná pracovná sila pre ťažbu uránovej rudy, ktorá sa vyvážala do Sovietskeho zväzu. Don Dermek bol pridelený do tábora zvaného Elko. Bol to najkrutejší tábor. Práca bola veľmi náročná a okrem toho, keďže išlo o rádioaktívny materiál, zdraviu veľmi škodlivá. Väzni z Elka pracovali na triedičke rudy, kde neustále vdychovali rádioaktívny prach. 9. mája 1960, na pätnáste výročie oslobodenia ČSR Sovietskou armádou, vyhlásil prezident Antonín Novotný amnestiu. Z Valdíc spolu s osemsto väzňami bol 11. mája 1960 prepustený aj don Andrej Dermek. Prvé kroky dona Dermeka na slobode smerovali do rodnej obce Unín, k rodičom. Po vytvorení akého-takého zázemia si začal hľadať zamestnanie. To sa mu aj podarilo v Západoslovenských vodárňach a kanalizáciách. Vedenie ho po čase preložilo na pracovisko do Bratislavy ako zásobovača. Príchodom do Bratislavy sa donovi Dermekovi otvorili širšie obzory pastorácie. Podarilo sa mu nadviazať kontakty s rodinami bývalých oratoriánov z Miletičovej. V týchto rodinách robil pre deti a mládež katechézy, duchovné obnovy, rozhovory. V Bratislave sa najčastejšie stretával so spolubratmi, ktorí boli jeho rovesníci. Keďže bol deväť rokov vo väzení, mladších spolubratov nepoznal veľmi dobre. Tých mu posielali starší spolubratia, ktorí mali na starosti tajnú formáciu, aby im prednášal teológiu. Keďže bol stále v podmienke, boli to nebezpečné stretnutia po staniach, parkoch, cintorínoch. Tam im vysvetľoval, prednášal a skúšal ich z teológie a taktiež ich duchovne viedol.

V tomto období, 1. apríla 1968, nečakane zomrel v nitrianskej nemocnici inšpektor (dnes provinciál) don Jozef Bokor. Bol to prvý inšpektor Slovenskej provincie od jej vzniku v roku 1939. V máji 1968 navštívil Slovensko regionálny predstavený saleziánov Holanďan don Joannes Gerardus ter Schure. Bola to prvá návšteva hlavných predstavených takmer po 20 rokoch. Pri odchode do Turína povedal donovi Dermekovi, že mu pošle pozdrav, na ktorom budú tri mená. Prvé bude nový inšpektor, druhé vikár a tretie ekonóm. Začiatkom júla prišiel pozdrav, na ktorom bolo ako prvé meno napísané: Andrej Dermek. Po tomto netradičnom menovaní sa don Dermek hneď ujal svojej úlohy. Ako nový inšpektor začal navštevovať spolubratov. Považoval to totiž za jednu zo svojich hlavných povinností. Napriek krátkodobému politickému uvoľneniu bol pod stálym dohľadom ŠtB. Koncom decembra 1968 však dostal možnosť vycestovať do Turína a do Ríma. V Turíne sa stretol s hlavným predstaveným saleziánov donom Luigim Riccerim. Tu mal možnosť podať autentickú informáciu o stave Slovenskej inšpektórie po 18 rokoch. Napriek veľkým ťažkostiam, s akými sa don Dermek stretol počas prvého šesťročia, prijal úlohu ďalších šesť rokov s námahou riadiť Slovenskú inšpektóriu. Keďže bol už na dôchodku, viacej času mohol venovať aj pastorácii. Okrem prednášania teológie mladým spolubratom, ktorí sa tajne pripravovali na kňazstvo, horlivo pôsobil v podzemnej Cirkvi. Pracoval v rôznych náboženských krúžkoch mládeže tzv.

stretkách a v rodinných spoločenstvách. Štátna bezpečnosť ho ani v týchto normalizačných rokoch nespúšťala z dohľadu. Pravidelne bol predvolávaný na vypočúvania. Po odovzdaní funkcie inšpektora v roku 1980 novému inšpektorovi donovi Jozefovi Kaiserovi sa mohol slobodnejšie venovať činnosti, na ktorú mu predtým nezostávalo toľko času, a to duchovné sprevádzanie. Aby kráčať s dobou, ktorá prinášala stále nové otázky, veľa študoval a čítal, a to aj zahraničné knihy a časopisy. Napriek totalitnej dobe sa snažil štúdiom nadobúdať všeobecný rozhľad.

17. novembra 1989 Nežnou revolúciou nastal koniec totalitnej éry v Československu. Na pozvanie arcibiskupa Jána Sokola začal prednášať Nový zákon na bohosloveckej fakulte v Bratislave aj don Dermek. Po úspešnom inauguračnom konaní bol 12. decembra 1997 vymenovaný prezidentom republiky Michalom Kováčom za profesora pre odbor katolícka teológia. Svoje pôsobenie na fakulte ukončil 30. júna 1999. Počas deviatich rokov prednášania si ho študenti veľmi obľúbili.

V rozhovore s p. Gustávom Valachom (1993)

Posledný rok svojho života, pre rýchlo upadajúci zdravotný stav, don Dermek prežil v Charitnom dome v Pezinku. Tu aj zomrel v noci 22. novembra 2003. Pochovaný je tam, kde sa aj zrodilo jeho povolanie, v Šaštíne.

Okrem svojej hlavnej úlohy, viesť provinciu ako jej predstavený provinciál celé dve šesťročia, je don Dermek známy aj ďalšími dvoma preňho hlavnými charakteristikami. V prvom rade sa naozaj riadil svojím biblickým heslom: „Nalomenú trstinu nedolomíš.“ Ako veľký vzdelanec v saleziánskej kongregácii vedel okrem iného viesť dlhý, otvorený a odborný dialóg so svojimi názorovými oponentami. Práve v dobe vtedajšieho saleziánskeho rozdelenia (spor s donom Beňom o formáciu), to bola črta a schopnosť veľmi dôležitá a užitočná.

Ďalším jeho prínosom bola jeho viackrát rozvíjaná a dopĺňaná dizertačná práca o donovi Boscovi – vychovávateľovi a jeho preventívnom systéme. Aj keď ju chcel viackrát vydať, knižne vyšla až v roku 2014. Jej veľkým prínosom je hlavne doplnenie kapitoly o preventívnom systéme žitom v rodine. Je to ešte aj dnes svieže a aktuálne dielo o výchove mladých a viete si ho nájsť a vypýtať v každom saleziánskom oratóriu.

Nad hrobom saleziána dona Antona Jančoviča v roku 1971 don Dermek povedal: „Zasa je nás TU o jedného menej, ale TAM je nás o jedného viac! Don Bosco vo svojom testamente píše: „Očakávam vás všetkých v nebi.““

V Šaštíne (1931-32)

Na vojne v Pezinku (1943)

Audiencia u pápeža, sv. Jána Pavla II (90-te roky 20. stor.)